

Галина РІЗНИК,
студентка
Тернопільський національний економічний університет,
Науковий керівник:
Галина ПИРІГ
к.е.н., доцент
Тернопільський національний економічний університет

ЕКОЛОГІЧНА КУЛЬТУРА В УКРАЇНІ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ

Людське життя нерозривно пов'язано із природою та в повній мірі залежить від стану навколишнього природного середовища. Глобалізаційні зміни останніх десятиріч охоплюють усі сфери життєдіяльності людини. Значний вплив спостерігається у погіршенні екологічної ситуації. В умовах сучасної екологічної кризи постає нагальне питання в аналізі поглядів на ставлення людей до природи. Вагомою складовою цього є формування екологічної культури, яка може розвиватися завдяки поглибленню знань про взаємодію суспільства із навколишнім середовищем, здійсненню наукових досліджень та вдосконаленню екологічного законодавства.

Сутність екологічної культури на даний момент у центрі уваги багатьох науковців. Дослідженню теоретичних, соціальних, правових аспектів та інших проблем екологічної культури присвячено багато робіт таких вчених, як А. Дудаш, Б. Єрофєєв, С. Кравченко, В. Крисаченко, В. Петров та ін.

Термін «екологічна культура» є відносно новим і вперше з'явився в 20-х роках ХХ ст. у працях американської школи «культурної екології», але його витоки сягають ще доісторичних часів. З позиції М. Краснової, ставлення людини до природи опирається на морально-етичні засади людства минулих часів, що залежить від традиційних звичок українського народу.

На даний момент поняття екологічної культури ще не має чіткого визначення та загальнозживаного значення, але науковці у підході до екологічної культури виокремлюють 3 елементи:

- інтелектуальний компонент (база екологічних знань);
- ціннісний компонент (розвиток екологічної свідомості та розуміння природи як багатства людства);
- діяльнісний компонент (набуття практичних навичок щодо вирішення екологічних проблем).

Екологічна культура – це внутрішня сутність людини та суспільства, що проявляється у певних вчинках щодо природи. На думку О. Салтовського, екологічна культура – це своєрідний «кодекс поведінки», який базується на екологічній діяльності та екологічній поведінці [4].

Екологічна культура є типом життєдіяльності людини та її взаємодія з навколишнім середовищем, що сприяє здоровому способу життя, стійкому соціально-економічному розвитку та екологічній безпеці людини і держави в цілому.

Розкрити природу екологічної культури можна визначити її напрямки впливу, тобто функції. До них потрібно віднести такі: виховна (формування свідомої позиції та навичок щодо поведінки людей з природою), прогностична (передбачення можливих наслідків впливу людини на природу), регулятивна (моніторинг за діяльністю суспільства до навколишнього природного середовища та управління). Але в теперішніх умовах екологічна культура виконує ще одну, на мою думку, надважливу функцію – самозбереження суспільства [2].

Актуальною є позиція В. Петрова про те, що зміст екологічної культури відображається у Конституції України: конституційні положення про людину, її життя і здоров'я як найвищу соціальну цінність, забезпечення екологічної безпеки та підтримання екологічної рівноваги є обов'язком держави, право людини на безпечне довкілля та обов'язок не заподіювати шкоду природі.

Відповідно до ч. 1 ст. 7 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», «підвищення екологічної культури суспільства і професійна підготовка спеціалістів забезпечуються загальною обов'язковою комплексною освітою та вихованням в галузі охорони навколишнього природного середовища, в тому числі в дошкільних дитячих закладах, в системі загальної середньої, професійної та вищої освіти, підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів» [1].

Провідна роль у формування екологічної культури, на думку Б. Єрофєєва, залежить від екологічної освіти та виховання, а також усвідомлення того, природа – унікальна цінність. І це безумовно впливає на розвиток законодавства та практику застосування законів у галузі охорони довкілля та забезпечення екологічної безпеки.

Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» - це основний документ, відповідно до якого визначені пріоритетні засади екологічної політики, а саме забезпечення екологічної безпеки та здійснення заходів щодо охорони довкілля. Цей нормативно-правовий акт закріплює стратегічні цілі екологічної політики держави. До них відносяться такі: підвищення рівня суспільної екологічної свідомості, поліпшення екологічної ситуації та підвищення рівня екологічної безпеки, досягнення безпечного для здоров'я людини стану навколишнього природного середовища та ін.

Екологічне законодавство залежить від рівня правосвідомості законодавця, є відображенням екологічно-правової науки та сприяє формуванню екологічної правосвідомості всього суспільства, яка виступає стрижнем для екологічної культури. Неможливо досягнути бажаних результатів у підтриманні рівня екологічної культури без підвищення рівня правосвідомості кожного з нас [3].

Отже, в умовах розростання екологічної кризи необхідним аспектом подолання є формування екологічної культури, екологічної правосвідомості та освіти. Але і досі питання підвищення рівня екологічної культури залишається поза увагою. Тому необхідно докласти зусиль аби забезпечити реалізацію цінностей екологічної культури, а саме високий рівень екологічної свідомості, вдосконалити екологічну освіту та сприяти її поширенню.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 18.12.2019, № 1264-XII. UKR. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>.
2. Екологічне право : за ред. А. П. Гетьмана .Х. : Право, 2013. 432 с.
3. Крук В.Ю. Екологічна політика України: сучасний стан та перспективи розвитку (регіональний аспект). Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. праць. ОРІДУ. О., 2006. Вип. 2(26). с. 264-270.
4. Позняк Е.В. Соціально-правові аспекти екологічної культури в Україні. Часопис Київського університету права. 2010. № 4.